

Податкова складова займає істотну частку в фінансових потоках підприємств нафтогазової галузі, сфера податкових платежів вимагає певного керуючого впливу в сфері оподаткування.

Податкова безпека – одна з важливих складових для підприємств нафтогазової галузі. Збільшення тиску з боку регулюючих органів, постійні зміни в податковому законодавстві, складні податкові ситуації утворюють у платників податків потребу в професійній допомозі.

Специфіка податкового консалтингу підприємств нафтогазової галузі задається оподаткуванням як змістовної області, з якою працює консультант. При цьому завдання ефективного податкового консалтингу обумовлюють необхідність декомпозиції цілей в сфері оподаткування в розрізі окремих деталізованих періодів, сегментів діяльності тощо.

Отже, застосування податкового консалтингу дозволить встановити цільові параметри стану підприємств нафтогазової галузі в забезпеченні реалізації ефективних управлінських оперативно-тактичних рішень в довгостроковій перспективі в області оподаткування, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Список посилань на джерела

1. Чукаєва І. К. Оподаткування нафтогазовидобувного сектора України: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення / І. К. Чукаєва // Наукові записки. Серія "Економіка". – Випуск 23. – 2013. – С. 194–198.

УДК 336.22

І. М. Негрич, к.е.н., доцент

І. Б. Медвідь, асистент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КОНСОЛІДОВАНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Формування в українській практиці концепції групи компаній, визнаної для цілей оподаткування, пов'язане з поняттям консолідованої групи платників податків. Податкова консолідація передбачає наявність особливого режиму оподаткування для груп компаній, в рамках якого шляхом об'єднання окремих податкових баз і (або) сум податку всіх учасників групи визначається загальна податкова база групи і (або) загальна сума податку, що підлягає сплаті до бюджету. Даний підхід застосовувався як при оподаткуванні груп компаній податком на прибуток, так і ПДВ. Податкова консолідація передбачає максимальне відхилення або повний відступ від принципу формальної незалежності компаній, що виражається в тому, що учасники корпоративної групи, незважаючи на наявність формального статусу самостійної юридичної

особи, для цілей оподаткування можуть розглядатися як підрозділи материнської компанії, при цьому вся група визнається в якості єдиного суб'єкта оподаткування.

Відновлення і удосконалення в українській податковій практиці концепції консолідованого оподаткування може бути однією з найбільш важливих змін у податковому законодавстві. Протягом останніх років основними цілями податкової політики України продовжують залишатися формування податкової системи, що забезпечує бюджетну збалансованість і стійкість, а також стимулювання підприємницької активності і підтримку інвестицій в економіку. З огляду на цілі податкової, бюджетної та загальноекономічної політики країни, доцільним видається розвиток оподаткування консолідованих груп платників податків, що забезпечить стимулювання економічної активності та інвестиційної діяльності; зростання податкових надходжень. Крім того, подальше вдосконалення режиму податкової консолідації як абсолютно нового для податкової системи інституту не може здійснюватися без обліку результатів і наслідків, отриманих підсумками перших років його функціонування. У зв'язку з цим важливим напрямом розвитку оподаткування консолідованих груп є реалізація заходів, спрямованих на усунення негативного ефекту різкого перерозподілу податкових надходжень регіональних бюджетів.

З урахуванням зазначених цілей і пріоритетів вважаємо за доцільне здійснити відновлення і вдосконалення оподаткування прибутку консолідованих груп платників податків за наступними напрямками:

- 1) створення механізму поетапного розподілу податкових надходжень в результаті консолідованого оподаткування;
- 2) розширення сфери застосування концепції податкової консолідації;
- 3) зміна умов використання збитків учасниками консолідованої групи;
- 4) запровадження можливості розподілу відповідальності учасників консолідованої групи.

1. Створення механізму поетапного розподілу податкових надходжень від консолідованого оподаткування.

Як було зазначено раніше, одним з головних наслідків створення консолідованих груп для бюджетної системи є перерозподіл податку на прибуток учасників консолідованої групи між різними бюджетами. Створення нової системи розподілу податку на прибуток, що сплачується групами компаній, є однією з головних цілей введення концепції консолідованих груп. Разом з тим одноразовий перехід учасників консолідованої групи на нову систему розподілу спричинює значні ризики для регіональних бюджетів, пов'язані з різким відтоком значного обсягу доходів. Рішенням проблеми одноразового випадання значної частини доходів бюджетів при створенні консолідованої групи може стати впровадження механізму поетапного розподілу податкових надходжень від консолідованого оподаткування.

Запропонований механізм заснований на зіставленні відповідальним учасником групи розмірів податкової бази, розрахованої в умовах створення консолідованої групи, і податкової бази, розрахованої за загальними правилами в разі, якби консолідована група не була б створена. При цьому в разі значного

відхилення в бік зменшення розміру податкової бази, обумовленого створенням консолідованої групи, частина консолідованої податкової бази, виходячи з якої здійснюється сплата податку в регіональний бюджет, коригується на нормативне значення коефіцієнта допустимого відхилення, величина якого встановлюється для перших періодів застосування концепції консолідованого оподаткування.

Алгоритм запропонованого механізму розподілу передбачає наступні етапи.

1. Визначення по кожному регіону, на території якого знаходяться учасники консолідованої групи або їх відокремлені підрозділи, розмірів прибутку, обчисленого з сукупності показників учасників консолідованої групи $P_{кз}$ - величина прибутку, обчислена за правилами, передбаченими для розподілу консолідованої податкової бази учасниками

P_3 – величина прибутку, обчислена за загальними правилами, які мали б місце в разі, якби консолідована група не була створена (виходячи з доходів і витрат кожного учасника і стандартних правил розподілу прибутку для сплати податку в регіональні бюджети.

2. Зіставлення обчислених показників величини прибутку і розрахунок значення відхилення ($\Delta\P$) по кожному регіону.

$$\Delta\P = P_{кз} - P_3 \quad (1)$$

3. Для регіонів, у яких отримана негативна величина відхилення – розрахунок коефіцієнта відхилення (k) і зіставлення його значення, по модулю взятого, з нормативним значенням коефіцієнта відхилення, встановленого для кожного з чотирьох перших років застосування консолідованого оподаткування (k_n).

$$k = \Delta\P / P_3 \quad (2)$$

Пропонується значення нормативного коефіцієнта (k_n) для першого року – 0,2, для другого року – 0,4.

4. Розрахунок підсумкової величини прибутку, прийнятої для розрахунку суми податку для кожного регіону (Π), яка визначається:

4.1. Для регіонів, де отримано від'ємне значення показника $\Delta\P$, коефіцієнт відхилення k знаходиться в межах нормативного значення – в розмірі, що дорівнює показнику $P_{кз}$.

$$\text{Якщо } \Delta\P < 0 \text{ і } k \leq k_n, \text{ то } \Pi = P_{кз} \quad (3)$$

4.2. Для регіонів, де отримано від'ємне значення показника $\Delta\P$, коефіцієнт відхилення k перевищує нормативне значення – в розмірі, рівному показнику мінімальної величини прибутку (P_{min}), який розраховується як показник P_3 , скоригований на нормативний коефіцієнт відхилення.

$$\text{Якщо } \Delta\P < 0 \text{ і } k > k_n, \text{ то } \Pi = P_{min} \quad (4)$$

$$P_{min} = P_3 \times (1 - k) \quad (5)$$

4.3. Для регіонів, де отримано позитивне відхилення – в розмірі, що дорівнює показнику $P_{кз}$, зменшеному на розмір коригування відхилення мінімальної величини прибутку.

$$\text{Якщо } \Delta\P > 0 \text{ то } \Pi = P_{кз} - P_{min} \quad (6)$$

Необхідність здійснення коригування на етапі 4.3 виникає в зв'язку з тим,

що на етапі 4.2 регіонам з відхиленням величини прибутку на рівні вище нормативного частково компенсується частина зниженої податкової бази, а значення прибутку, що використовується для розрахунку податку, приймається рівним показнику мінімальної величини прибутку (P_{min}), який для зазначених регіонів завжди буде більше показника $P_{ке}$. Оскільки порядок розподілу суми податку між бюджетами не повинен впливати на загальний розмір податкової бази всієї консолідованої групи, компенсація зниженої податкової бази для суб'єктів, зазначених в п. 4.2, може бути здійснена тільки за рахунок податкової бази інших суб'єктів.

Серед плюсів введення консолідованого оподаткування можна виділити наступні:

- за рахунок використання консолідованої звітності з податку на прибуток організацій і сплати цього податку, виходячи з фінансового результату консолідованої групи платників податку, знижуються можливості використання схем з ухилення від сплати податків із застосуванням трансфертного ціноутворення [1]. Для держави зникає необхідність здійснення складного контролю застосування трансфертних цін взаємозалежними організаціями;

- створюються умови для об'єднання ряду процедур податкового адміністрування по відношенню до учасників консолідованої групи платників податків і зниження витрат шляхом перекладання основних обов'язків щодо обчислення та сплати податку на прибуток організацій, сплату пені та штрафів, а також за поданням до податкового органу відповідної податкової декларації на одну особу – відповідального учасника консолідованої групи платників податків;

- створюються преференції для взаємозалежних організацій-учасників консолідованої групи платників податків;

- консолідація податкових зобов'язань інтегрованих структур сприятиме уніфікації податкової системи;

- інститут консолідації буде стимулювати розвиток інтегрованих структур, що сприяє конкурентоспроможності взаємопов'язаних виробників на внутрішньому і міжнародному ринках.

З точки зору держави консолідація спрощує адміністрування податків, а також сприяє рівномірному розподілу податкових надходжень. Необхідно відзначити, що найважливішим питанням будь-якого нового податкового режиму є питання його застосування, тобто механізм його використання. Очевидно, що для бюджету країни даний режим може розглядатися виключно як пільга (в деяких країнах він так і називається). Дана пільга носить стимулюючий характер, дозволяючи вертикально-інтегрованим компаніям вкладатися в проекти, збиткові на початкових стадіях їх розвитку. Встановлюючи спеціальні правила оподаткування корпоративних структур, держава тим самим стимулює їх розвиток, незважаючи на значні втрати бюджету на початковому етапі. В результаті очікується прискорення темпів економічного зростання і, відповідно, збільшення частки податкових надходжень.

Список посилань на джерела

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Консолідована фінансова звітність" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 "Об'єднання підприємств" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
4. Perdelwitz A. Germany – Corporate Taxation. IBFD; Tax Research Platform: Country Analyses – Germany. P. 94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.ibtd.org/kbase>.
5. Robert E. France – Corporate Taxation. IBFD; Tax Research Platform: Country Analyses – France. P. 124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.ibtd.org/kbase>.
6. Roose E. N., Mizutani T., Tomita C. Japan – Corporate Taxation. IBFD; Tax Research Platform: Country Analyses – Japan. P. 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.ibtd.org/kbase>.

УДК 657.22:504.03

В. К. Орлова, к.е.н., професор

С. М. Кафка, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

РЕНТНІ ПЛАТЕЖІ В НАФТОГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРЕРОЗПОДІЛ

Нарощення ресурсної бази розвитку регіонів в умовах децентралізації управління вимагає додаткових досліджень з актуальних проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави.

Для нормального функціонування та розвитку регіонів потрібні фінансові ресурси, одним з потужних джерел яких є податкові надходження до місцевих бюджетів. Проте система їх перерозподілу між бюджетами різних рівнів потребує подальшого дослідження та вдосконалення, оскільки низка податків та податкових платежів, що наповнюють місцеві бюджети є недостатньою, а інколи й не цілком справедливою.

Одними з можливих джерел коштів для забезпечення сталого розвитку регіонів в умовах постійного бюджетного дефіциту може бути рентна складова. Тому проблема природної ренти у реформуванні відносин між центром та регіонами, забезпеченні децентралізації управління та пошуку нових справедливих відносин між вказаними суб'єктами є особливо актуальною.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні та розробці теоретико-методологічних засад і науково практичних рекомендацій з залучення та